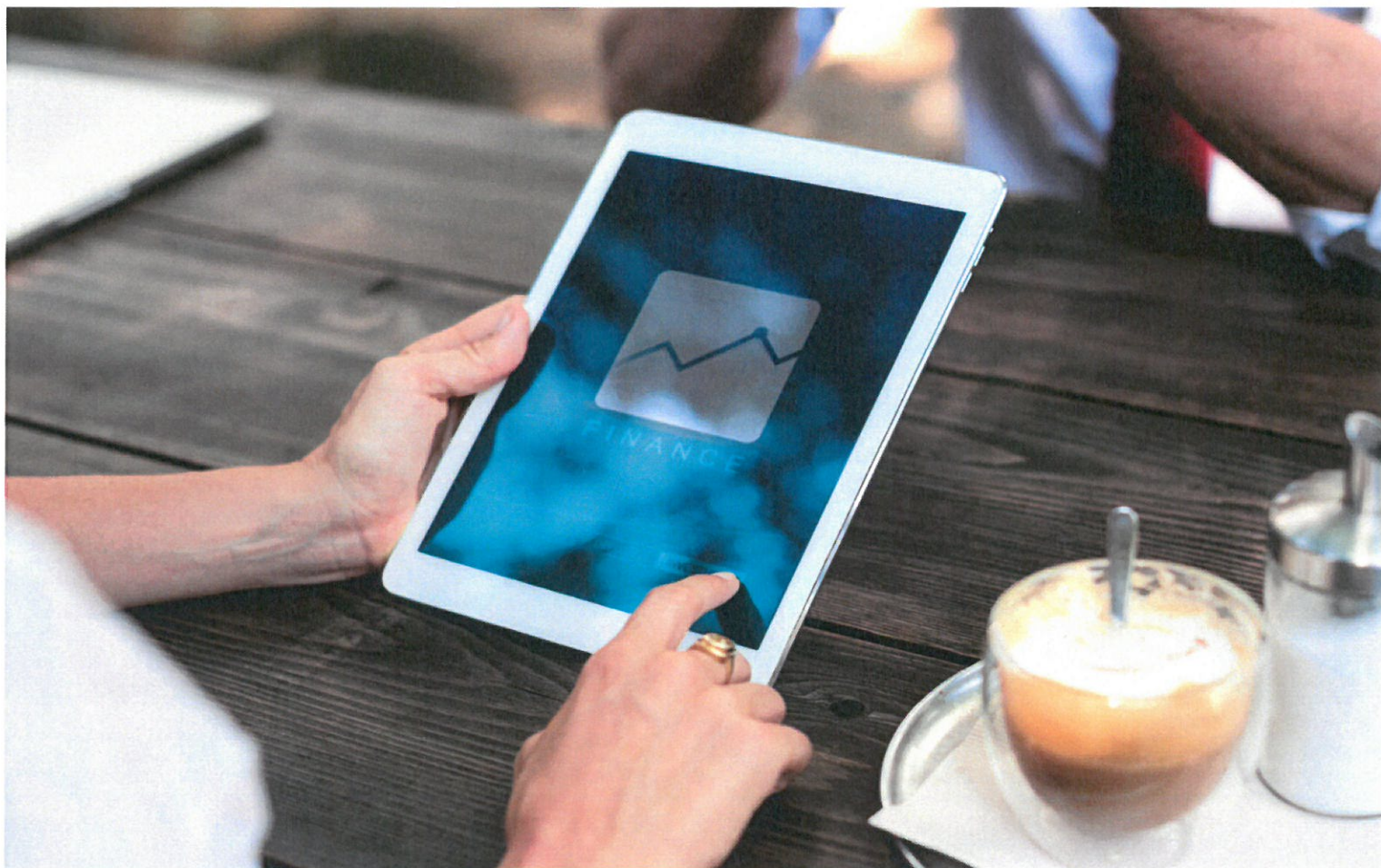

FORVALTNINGSREVISJON

BRUKERBETALING INSTITUSJON

RAPPORT

Bindal kommune

Februar 2019

FR1040

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne forvaltningsrevisjonen på oppdrag fra Bindal kommunes kontrollutvalg i perioden mai 2018 til januar 2019.

Kontrollutvalget skal påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 77 nr. 4. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger¹.

Revisjonsteamet er blitt noe endret underveis i prosjektet, men Kontrollutvalget har blitt informert i form av ny prosjektplan. Revisjonsteamet har bestått av oppdragsansvarlig revisor Anna K. Dalslåen, prosjektmedarbeidere Bente Bakken og Eirik Gran Seim, kvalitetssikrere er Unni Romstad og Sunniva T. Sæter. Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Bindal kommune, kommuneloven § 79 og forvaltningslovens § 6.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til NKRFs² standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidt norge.no.

Steinkjer, 01.02.2019

Anna K. Dalslåen

Oppdragsansvarlig revisor

Eirik Gran Seim /s/

Prosjektmedarbeider

---

¹ Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv. § 7

² Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

Denne forvaltningsrevisjonen har undersøkt Bindal kommunes saksbehandling for brukerbetaling ved institusjonsopphold innen eldreomsorg, med følgende funn:

- Bindal kommunes saksbehandling i forbindelse med enkeltvedtak er, basert på revisjonens vurderinger, i stor grad i henhold til gjeldende regelverk.
- Vedrørende egenbetaling, vurderer revisjonen at kommunen følger lovens regel om ikke å kreve mer i egenbetaling enn kommunens reelle kostnader for en institusjonsplass. Revisjonen savner likevel en utregning av kurdøgnprisen som dokumenterer dette.
- Kommunens beregning av egenandel gjøres i henhold til gjeldende regelverk.
- Kommunen følger lovens krav om å gjennomføre slutt- og etteroppgjør. Kommunen følger også lovens krav om avslutning av egenbetaling ved opphør av institusjonsopphold. Likevel er kommunens internkontroll ved utregning av etter- og sluttoppgjør ikke tilfredsstillende, og innebærer en risiko for menneskelig feil ved utregning.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Sammendrag.....	4
Innholdsfortegnelse.....	5
1 Innledning.....	7
1.1 Bestilling.....	7
1.2 Problemstillinger.....	7
1.3 Bakgrunn.....	8
1.3.1 Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester	8
1.3.2 Organisering av sykehjemstjenesten i Bindal kommune	10
1.3.3 Organisering av forvaltningsoppgaver.....	10
1.3.4 Begreper	10
2 Saksbehandling i forbindelse med vedtak.....	12
2.1 Revisjonskriterier.....	12
2.2 Data	13
2.3 Vurdering	14
2.4 Delkonklusjon.....	15
3 Fastsetting av oppholdsutgifter.....	16
3.1 Revisjonskriterier.....	16
3.2 Data	16
3.3 Vurdering	17
3.4 Delkonklusjon.....	18
4 Beregning av Egenandel.....	19
4.1 Revisjonskriterier.....	19
4.2 Data	19
4.3 Vurdering	20
4.4 Delkonklusjon.....	20
5 Beregning av etteroppgjør	21
5.1 Revisjonskriterier.....	21
5.2 Data	21
5.3 Vurdering	22
5.4 Delkonklusjon.....	23
6 Høring	24
7 Konklusjoner og anbefalinger	25
7.1 Konklusjon.....	25
7.2 Anbefalinger:.....	25
Kilder.....	26
Vedlegg 1 – Metode	27

Vedlegg 2 – Utledning av revisjonskriterier.....	29
Vedlegg 3 – Høringssvar.....	37

Figurer

Figur 1. Organisasjonskart Bindal kommune.....	9
--	---

1 INNLEDNING

I dette kapittelet gjennomgår vi bestilling, problemstillinger og bakgrunn for prosjektet.

1.1 Bestilling

Med bakgrunn i Plan for forvaltningsrevisjon 2016-2019, og et møte i kontrollutvalget hvor utfordringer omkring brukerbetaling institusjon ble diskutert, bestilte kontrollutvalget i Bindal kommune en forvaltningsrevisjon med tema brukerbetaling institusjon. Kontrollutvalget vedtok 07.05.2018 i sak 06/2018 prosjektplan vedrørende brukerbetaling i institusjon med følgende tema:

«Kommunens rutiner og praksis for saksbehandling i egenbetalingssaker avgrenset til brukerbetaling ved langtidsopphold i sykehjem i perioden 2016, 2017 og første halvår 2018.»

Det er ulike måter å beregne vederlaget på; avhengig av hvilken type opphold beregningen gjelder og hvilke inntektsforhold den enkelte beboer har. Revisor har ikke foretatt kontroll av om inntektsopplysninger fra bruker er korrekt eller om de ulike beregningene av egenandelen er utregnet korrekt. Revisor vil heller ikke se på vedtak som angår korttidsopphold³ eller barn som har opphold i institusjon. Revisjonens fokus er om kommunens praksis er i tråd med regelverket.

1.2 Problemstillinger

Følgende problemstilling vil bli besvart i rapporten:

I hvor stor grad er saksbehandlingen Bindal kommune praktiserer i samsvar med gjeldende regelverk for beregning av brukerbetaling i institusjon?

- Saksbehandling i forbindelse med enkeltvedtak
- Oppholdsutgifter
- Egenandel
- Etteroppgjør

---

³ Tidsavgrenset opphold i institusjon gitt som døgnopphold, dagopphold eller nattopphold og er færre enn 60 døgn per kalenderår, jf. Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 1.

1.3 Bakgrunn

1.3.1 Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester

Kommunen sin oppgave er å yte tjenester og drive myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling til beste for innbyggerne og kommunen skal være effektiv, tillitsskapende og bærekraftig.

Kommunen har det overordnede ansvaret for helse- og omsorgstjenester. Det er derfor kommunen som skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Dette ansvaret omfatter alle pasient- og brukergrupper.

Kommunen har dermed et ansvar for å tilby opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns omsorgstjenester. Dette tilbudet skal gis dersom det etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Kommunen skal gi forskrift med blant annet kriterier for tildeling av langtidsopphold på sykehjem eller tilsvarende bolig.

Helse- og omsorgstjenesteloven gir en generell hjemmel for at kommunen kan ta egenandeler for de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Denne bestemmelsen omfatter således egenandel for opphold i sykehjem. Loven gir ingen detaljer knyttet til prinsippene eller størrelsen på egenandelen, men slår fast at det kan kreves vederlag av pasient og bruker når dette følger av lov eller forskrift.

Egenandelsreglene for de kommunale helse- og omsorgstjenestene er samlet i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Det er ulike regler for egenandeler i institusjon, utenfor institusjon, legehjelp og fysikalsk behandling.

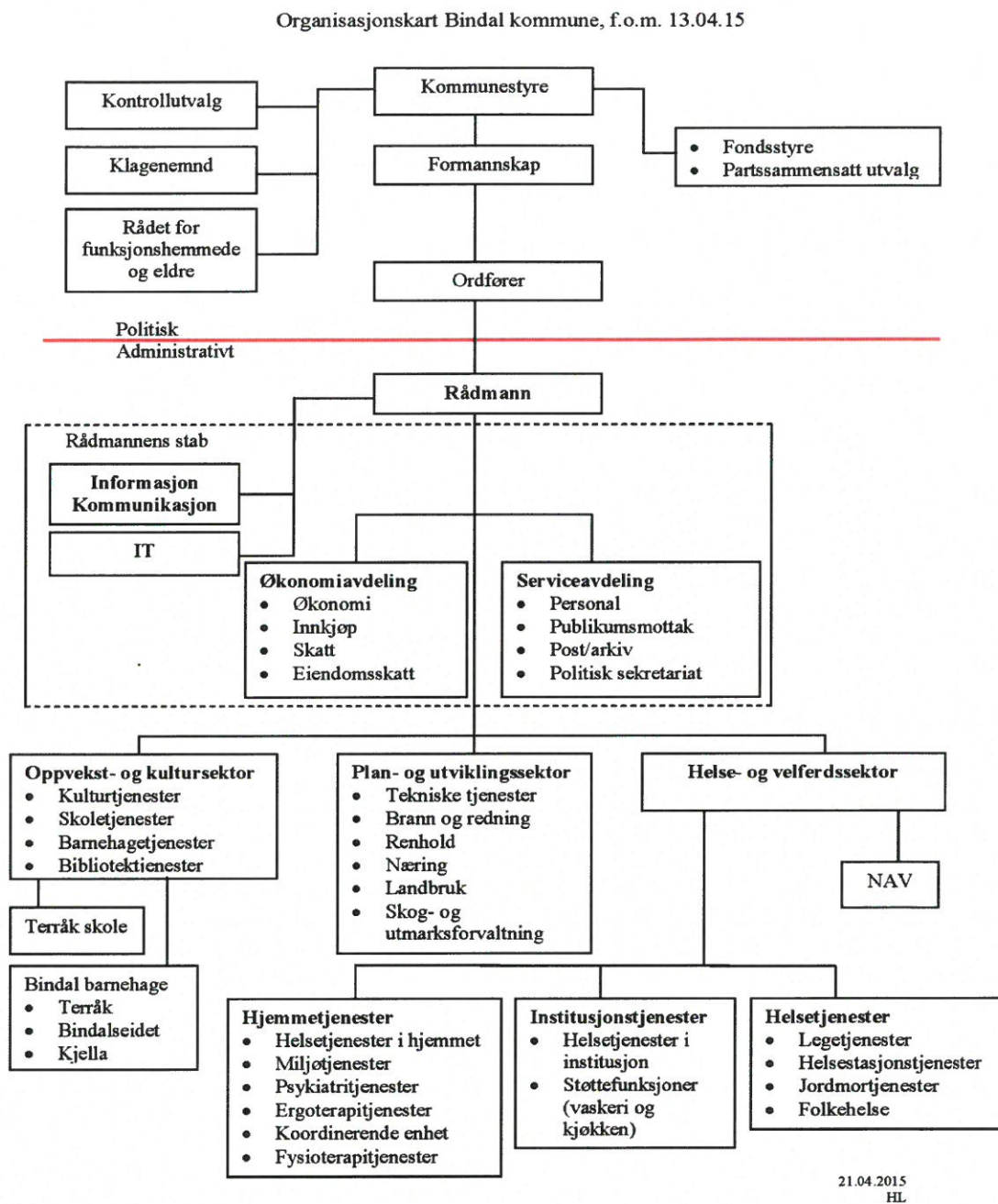
Det er kommunestyret som avgjør om kommunen skal følge de maksimale satsene i forskriften, eller om rimeligere ordninger skal praktiseres. Kommunen avgjør også selv hvem som skal ha myndighet til å treffe vedtak om vederlag, og for brukerbetaling institusjon skal det alltid fattes vedtak om betaling for hver enkelt beboer.

Vedtak om tildeling av tjenester er et enkeltvedtak, og vil være omfattet av saksbehandlingsregler i forvaltningsloven kapittel IV og V.

Forskrift om internkontroll i sosial- og helsetjenesten gjelder også vederlagsberegning (brukerbetaling institusjon), noe som betyr at kommunen må ha et internkontrollsystem på området. Internkontroll betyr blant annet at de som arbeider med egenandelforskriften, har tilstrekkelig kompetanse på området, slik at arbeidet blir gjort korrekt. Videre skal internkontrollen bidra til at det foreligger nødvendige rutiner som sikrer at vederlagsberegningen organiseres og utføres i samsvar med lov og forskrift.

Figur 1. Organisasjonskart Bindal kommune

21.04.2015
HL

1.3.2 Organisering av sykehjemstjenesten i Bindal kommune

Bindal kommune har ett sykehjem, som ligger på Terråk. Institusjonen har kapasitet til 35 plasser, men har i dag bemanning for 28 plasser, ca. 30 årsverk. Plassene benyttes til langtids- og korttidsopphold samt kommunale, akutte døgnenheter (KAD).

1.3.3 Organisering av forvaltningsoppgaver

Koordinerende enhet (KE) består av personer fra helse- og velferdssektoren som har saksbehandling som en del av sin stilling. Det er KE som innvilger plass til ulike opphold på sykehjemmet. Kommunen vedtok i 2017 en egen forskrift for langtidsplasser (Forskrift for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig i Bindal kommune) som blant annet inneholder grunnlag for vurdering og tildeling, samt kriterier for tildeling av langtidsopphold på sykehjemmet.

Det er Koordinerende enhet som saksbehandler søknader om kort- og langtidsplasser på institusjon og det er institusjonsleder som fatter vedtak om brukerbetaling, etteroppgjør og sluttoppgjør.

1.3.4. Begreper

Kurdøgnpris: Maksimalsatsen for et døgn på institusjon. Skal ikke overstige det det koster å drive en institusjonsplass. Regnes ut fra budsjetterte brutto driftsutgifter minus brutto driftsinntekter. Budsjetterte innbetalinger fra beboere holdes utenfor.

Grunnbeløp: det beløpet/beregningsfaktor som danner utgangspunkt for utregning av pensjoner i folketrygden. Fastsettes av departementet og reguleres årlig med virkning fra mai i samsvar med lønnsveksten.

Etteroppgjør: Vederlagsberegningen baseres på nettoinntekt. Siden kommunen krever løpende vederlag må man stipulerer årets inntekt til det man tror vil være riktig vederlag på bakgrunn av beboers økonomi. Først ved årets utløp (eller enda senere) vet man hva beboers reelle inntekt var. Det må derfor gjøres en kontrollberegning når beboers likning er klar. Om kontrollberegningen viser at vederlagene har vært for høye eller lave blir det er etteroppgjør for at rett sum skal bli betalt.

Sluttoppgjør: Som en del av kontrollberegningene skal det også regnes på om det er krevd riktig betaling for de som ikke lenger bor ved institusjonen. Om det viser seg at vederlagene

har vært for høye eller lave skal det være et sluttoppgjør. Et sluttoppgjør er altså et etteroppgjør når beboer ikke lenger bor ved institusjonen⁴.

---

⁴ Begrepsforklaringene er hentet fra Edvarden & Helland: Betaling for beboere i institusjon (2013)

2 SAKSBEHANDLING I FORBINDELSE MED VEDTAK

Forvaltningsloven har blant annet som formål å ivareta grunnleggende prinsipper for en forsvarlig offentlig saksbehandling med tanke på rettssikkerhet, grundighet og upartiskhet. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsretten omfatter blant annet kravene til form og begrunnelse for vedtak, reglene for klage over forvaltningsvedtak og omgjøring av vedtak.

Et enkeltvedtak er et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. Forvaltningsloven § 2 b). Et vederlagsvedtak gjelder en bestemt person og er dermed et enkeltvedtak hvor forvaltningslovens saksbehandlingskrav gjelder. I tillegg gir forskrift om egenandel krav til utforming av vedtak som følgelig vil gjelde for vederlagsvedtak.

I deltemaet saksbehandling blir det sett nærmere på om saksbehandlingen er i tråd med forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak og forskriftens regler om vedtaket.

2.1 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger som kommunens praksis måles opp mot. Kriteriene er utledet i vedlegg 2. Vi har utledet følgende kriterier:

Enkeltvedtakets form og innhold:

- Enkeltvedtak skal være skriftlige
- Enkeltvedtak bør være begrunnet og så godt opplyst som mulig.
- Enkeltvedtak skal vise til det regelverket det bygger på.

Underretning om betalingsplikten:

- Det skal underrettes skriftlig om at det kan treffes vedtak om betaling i samsvar med denne forskriften.
- Slik underretning skal gis før eller senest samtidig med at avtale om flytting til institusjon mv. blir inngått.

Vedtak om betaling

- Når vedtak om betaling er truffet skal kommunen straks gi underretning om dette til beboeren.
- I vedtak om betaling skal det orienteres om lovhjemmel og klageadgang.

2.2 Data

Institusjonsleder ved Bindal sykehjem fortalte revisjonen i intervju at alle enkeltvedtak er skriftlige, grunngitte med regelhenvisning og så godt opplyst som mulig, før vedtak blir fattet.

Det følger av forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten at nødvendige rutiner og prosedyrer skal utarbeides. I dette tilfellet må det gjøres for å sikre at vederlagsberegningen organiseres og utføres i samsvar med egenandelsforskriftens og forvaltningslovens regler. Kommunen har utarbeidet mal for oppholdsvedtak og betalingsvedtak. Mal for selve beregningen av vederlag kommer i tillegg. I mal for oppholdsvedtaket er det tatt inn opplysninger om egenbetaling og at kommunen er gitt hjemmel for å kreve egenbetaling for langtidsopphold i institusjon. I henhold til kommunens prosedyre for vederlagsberegning og etteroppgjør, sendes vedtak om egenbetaling til bruker når vedtak er fattet i profil på bakgrunn av innkomne opplysninger.

Det er leder for institusjon som fatter vedtak om institusjonsopphold. Ved fravær over lengre perioder er det leder i hjemmetjenesten som fatter vedtak. Begge er saksbehandlere og stedfortredere for hverandre ved behov. Det er imidlertid kun institusjonsleder som beregner og fatter vedtak om brukerbetaling, etteroppgjør og sluttoppgjør

Revisjonen har gjennomført en mappegjennomgang i et tilfeldig utvalg saker fra perioden 2016-2018. Se vedlegg 1 om metode for nærmere gjennomgang. Revisjonens gjennomgang av saker samsvarer stort sett med opplysningene fra institusjonsleder. Følgende funn ble gjort i revisors saksgjennomgang:

Enkeltvedtak skal være skriftlige

I samtlige 15 saker var enkeltvedtaket skriftlig, og sendt ut i brev form. Dette følger av malen som brukes.

Enkeltvedtak bør være begrunnet og så godt opplyst som mulig.

I 14 av 15 saker var vedtakene begrunnet og godt opplyst med gode vurderinger basert bl.a. på vurderinger gjort på hjemmebesøk av hjemmetjenesten og/eller samtaler med bruker og pårørende. I én av sakene manglet vedtaket begrunnelse og opplysninger om saken. Institusjonsleder informerte revisor om at dette sannsynligvis hadde skjedd fordi saksbehandler hadde glemt å lagre dokumentet etter at det var skrevet ut (for å sende til søker). Revisor har ikke kunnet ettergå denne opplysningen.'

Enkeltvedtak skal vise til det regelverket det bygger på.

Malen som blir brukt for å skrive enkeltvedtak inneholder regelhenvisning. Dette fant revisor i 15 av 15 gjennomgåtte saker (også der det kun var malen vi fant).

Skriftlig underretning om betalingsplikten

Det var underrettet skriftlig i samtlige vedtak om opphold i institusjon om at det kan treffes vedtak om betaling i samsvar med forskrift om egenandel. Dette er inkludert i malen for oppholdsvedtak. Revisor fant at dette var inkludert i alle sakene som ble gjennomgått i stikkprøve-kontrollen.

Underretning om betalingsplikten skal gis før eller senest samtidig med avtale om flytting til institusjon inngås.

I alle gjennomgåtte saker ble det underrettet om betalingsplikt i oppholdsvedtaket. Dette er første steg i avtale om flytting, og er derfor til rett tidspunkt. Ifølge mal for oppholdsvedtak blir informasjon om egenbetalingssatser for langtidsopphold og forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester vedlagt vedtaket. Hva som fysisk blir sendt til bruker har ikke revisjonen kunnet ettergå.

Beboer skal underrettes når vedtak om betaling er truffet:

Så langt revisjonen kunne se av systemet, ble bruker i 15 av 15 gjennomgåtte saker underrettet når vedtak var fattet gjennom at vedtaket ble sendt til bruker. Vedtakene er daterte.

I vedtak om betaling skal det orienteres om lovhjemmel og klageadgang.

Revisjonen gjennomførte stikkprøvekontroll på 15 saker, hvor det i 15 av 15 saker var informert om lovhjemmel for betaling og om klageadgang. Institusjonsleder informerte revisjonen om at denne informasjonen lå i mal for vedtaksbrev, noe revisor har blitt forelagt.

2.3 Vurdering

Revisors mappegjennomgang av 15 tilfeldige saker i fra perioden 20016-2018 viste at Bindal kommune i hovedsak har det formelle i orden når det kommer til saksbehandling. Malen for enkeltvedtak inneholder informasjon om at det vil bli fattet et vedtak om brukerbetaling, og malen for betalingsvedtak inneholder informasjon om lovhjemmel og klageadgang. Alle vedtak var etter det revisor kunne se skriftlige. Malene for vedtak virker etter revisors oppfatning å fungere godt for å sikre de formelle kravene til saksbehandling.

Av de 15 sakene revisjonen har kontrollert var det i én sak ikke gitt begrunnelse og saken var følgelig ikke så godt opplyst som mulig i vedtaket. Den aktuelle saken ble gjennomgått av

institusjonsleder som bekreftet at det ikke var utført en skriftlig begrunnelse i enkeltvedtaket. Det forelå ikke noen skriftlig forklaring til at vedtaket ikke var begrunnet.

Hovedregelen er at enkeltvedtak skal grunngis, jf. Fvl. § 24. Det er for øvrig ikke krav i lov eller forskrift om at vedtak skal begrunnes dersom vedtaket er positivt for søker, og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket, jf. forvaltningsloven § 24, 2. ledd. I den aktuelle saken var vedtaket skriftlig og det inneholdt regelhenvisning, mens hvilket faktum forvaltningen hadde lagt til grunn ikke framgikk av vedtaket. Om det er nødvendig at kommunens vedtak i saker om langtidsopphold på institusjon begrunnes under hvert enkelt punkt i vedtaket, kan derfor diskuteres.

Det er likevel slik at kravene til et vedtaks begrunnelse øker jo mer inngripende vedtaket er for parten, og hvor stor betydning det har for parten. Det er også et krav iht. Fvl. § 25 at begrunnelsen må gi tilfredsstillende opplysning til at parten kan forstå egen rettsstilling, og ta stilling til de avgjørende faktiske og rettslige premisser som ligger til grunn for vedtaket. Da er det avgjørende at man er klar over hvilket faktum forvaltningen har lagt til grunn. Det er derfor revisors oppfatning at kommunens vedtak om opphold i institusjon generelt bør begrunnes i tråd med forvaltningsloven.

Når det gjelder de andre kriteriene som gjelder enkeltvedtakets form og innhold, underretting om betalingsplikten og vedtak om betaling kan ikke revisor finne noen store feil. Det virker på revisor som det er gjort et godt arbeid med å utarbeide maler som kan hjelpe saksbehandler mye.

2.4 Delkonklusjon

Revisor kunne gjennom mappegjennomgangen finne ett vedtak som hadde en formell feil. Revisor oppfatter imidlertid nevnte feil til ikke å ha avgjørende betydning i vurderingen av kommunens saksbehandlingsrutiner for enkeltvedtak. Revisors konklusjon om saksbehandling i forbindelse med enkeltvedtak er derfor at Bindal kommunes saksbehandling på området er i tråd med regelverket.

3 FASTSETTING AV OPPHOLDSUTGIFTER

Kapittelet om fastsetting av oppholdsutgifter tar for seg egenandelen beboerne betaler for sykehjemsplassen. Ved langtidsopphold flytter brukeren ut av sin faste bolig og inn i institusjonen som sitt nye hjem. Ved langtidsopphold betaler bruker en egenandel som er beregnet ut fra brukerens inntekter og eventuelle formue. For å kunne foreta en beregning av egenbetalingen for hver enkelt bruker må derfor brukerens inntekter fastsettes.

Egenandelen skal likevel ikke overstige det det koster å drive en institusjonsplass. Det er kommunen som fastsetter oppholdsutgiftene ved den enkelte institusjon og dette kalles kurdøgnprisen. Kurdøgnprisen er maksimum av det bruker skal betale selv om brukeren skulle ha inntekter som vil føre til at egenandelen blir høyere enn kurdøgnprisen.

3.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet (utledning av revisjonskriterier; vedlegg 2):

- Egenandelen skal omfatte kost, losji, medisiner mv. samt helse- og omsorgstjenester som kommunen organiserer etter helse- og omsorgstjenesteloven.
- Egenandelen må ikke overstige de reelle oppholdsutgifter.
- Kapitalutgiftene skal ikke tas med i beregningen av oppholdsutgiftene.

3.2 Data

Kurdøgnprisen beregnes av helse- og velferdssjef. Denne vedtas av kommunestyret på høsten hvert år. Institusjonsleder opplyste at Bindal kommune følger maksimalsatsene i egenandelsforskriften. Av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp, fratrukket et fribeløp på kroner 8 200 pr. år, kan det kreves betalt 75 prosent årlig. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85 prosent. Betalingen skal begrenses slik at enhver har i behold til eget bruk minst 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp i tillegg til fordelingen av fribeløpet. Beboer som, uten selv å ønske det, legges på dobbelrom skal ved beregningen tilstås et fribeløp på kroner 39 300 pr. år. (FOR-2011-12-16-1349: §3)

Kurdøgnprisen beregnes ifølge helse- og velferdssjef på grunnlag av driftsbudsjettet. Kapitalkostnader og kostnader til drift av tekniske tjenester er ikke med i beregningsgrunnlaget for kurdøgnprisen. Ifølge helse- og velferdssjef blir regnestykket følgende: Netto driftsutgifter (funksjon 25350), delt på 365 dager, som igjen deles på 28 sengeplasser. Revisor har ikke fått fremlagt noen dokumentasjon på dette.

Kommunen har rapportert inn til SSB at deres utgifter per oppholdsdøgn er 3588 kr⁵. Revisor har fått fremlagt kommunestyrets vedtak om egenbetaling og vederlag for helse- og velferdstjenester gjeldene fra 1.1. 2017 og 1.1.2019. Ingen av disse vedtakene har inkludert en utregning av hva det faktisk koster å ha en beboer i institusjonsplass.

Videre ble det opplyst av rådmann at det sjelden var egenbetalingssaker hvor egenandelen oversteg kurdøgnprisen fordi de fleste brukere av institusjonsplass er minstepensjonister.

Bindal kommune sender ut vedtak om betaling om utregningene er gjort. I selve vedtaket er ikke kurdøgnprisen nevnt. I vedtak om betaling står det at beregningsgrunnlaget er vedlagt vedtaket. Revisor har sett eksempler på maler for utregning og eksempler på utregninger gjort for utvalgte brukere. Heller ikke i beregningsgrunnlaget er ikke kurdøgnprisen nevnt.

På spørsmål fra revisor om hva som er inkludert i egenandelen for en institusjonsplass fortalte institusjonsleder at man får dekket kost, losji, hjelp/bistand, enkle produkter, alt som går på det medisinske og egenandeler om de skal på sykehus. Det er verdt å merke seg at vedtak om egenbetaling og vederlag for helse- og omsorgsutgifter har delt opp beregningene slik at man ser hvor mye det koster for abonnement på mat, vask av privat tøy osv.

3.3 Vurdering

Egenandelen skal omfatte kost, losji, medisiner mv. samt helse- og omsorgstjenester som kommunen organiserer etter helse- og omsorgstjenesteloven.

I følge institusjonsleder dekker egenandelen alt den skal. Kommunen har en oversikt over hvor mye hver enkelt del koster, før det slås sammen til en sluttsum. Denne oversikten viser bl.a. hvor mye av egenandelen som går til abonnement på mat. Revisjonskriteriet er derfor innfridd.

Kapitalutgifter skal ikke tas med i beregningen av oppholdsutgiftene,

Ifølge kommunen er det kun løpende driftsutgifter som legges til grunn ved beregning av oppholdsutgifter. Revisor savner en utregning av kurdøgnpris, men vil påpeke at det ser ut til å være korrekt at det kun er løpende driftsutgifter som legges til grunn her. Dette fremkommer av kommunestyrets vedtak om egenbetaling og vederlag for helse- og omsorgsutgifter hva ulike deler av oppholdet koster. Revisor vurderer derfor kriteriet som oppfylt.

---

⁵Kilde: <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/bindal/helse-og-omsorgstjenester>

Egenandelen må ikke overstige de reelle oppholdsutgifter.

Kommunen har ikke fremlagt en faktisk utregning av kurdøgnprisen. De har imidlertid meldt inn til SSB hva et oppholdsdøgn koster. Summen som revisor har funnet i SSBs KOSTRA-portal er ikke avskrekkende høy. Det er derfor sannsynlig at kommunen ikke fastsetter egenandeler som overstiger de reelle oppholdsutgiftene. Revisor vil imidlertid påpeke at man ikke kan være sikker all den tid reell utregning av kurdøgnprisen ikke er blitt fremlagt.

3.4 Delkonklusjon

Revisors inntrykk er at kommunen ikke krever mer i egenbetaling for institusjonsopphold enn det faktisk koster. Vi savner likevel en faktisk utregning av hva kurdøgnprisen for institusjonsopphold er, for hverken kommunen eller vi kan være sikre uten å ha sett en utregning av dette.

4 BEREGNING AV EGENANDEL

Deltema beregning av egenandel vil ta for seg om kommunens rutiner og praksis for beregning av egenandelen for langtidsopphold er etter utvalgte regelverk. Revisor har ikke kontrollert selve utregningene, men har kontrollert at rutiner og (data)system sikrer at alle fradrag osv. blir gjennomført.

4.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet for dette deltemaet:

- Årets inntekter regnes på grunnlag av pensjon, andre løpende trygdeytelser, arbeidsinntekt, næringsinntekt, leieinntekt, renter og annen avkastning av formue, etter fradrag av skatt og gjeldsrenter.
- Fradrag skal skje etter at inntekten er fratrukket skatt og gjeldsrenter.

4.2 Data

Beregningen av egenandel er det kun institusjonsleder som gjør. Hun er også den som fatter vedtak om brukerbetaling, etteroppgjør og sluttoppgjør. Kommunen har to saksbehandlere for vedtak om institusjonsopphold, men dette gjelder ikke for vedtak om betaling.

Institusjonsleder opplyste at det framgår av saksbehandlingen i Visma Profil hvilke fradrag som gjøres. Vederlagene beregnes automatisk i Visma Profil etter at saksbehandler har lagt inn data om inntektsforholdene til bruker. Det er saksbehandler som må passe på at rett tall havner i riktig boks i systemet.

For å innhente inntektsopplysninger sender saksbehandler et skjema til bruker som vedkommende (eller pårørende) skal fylle ut. Dette skjemaet skal gi informasjon om inntektsforhold bruker. I tillegg innhenter koordinerende enhet siste skatteoppgjør via Evry⁶ og sender E-melding via Visma profil for å innhente pensjonsopplysninger. Alle opplysninger vedrørende inntektsforhold legges inn i Profil hvor egenandelen beregnes maskinelt.

Revisor har fått fremlagt eksempler på beregning av egenandel. Eksemplene viser at alle faktorer som skal være med kan fylles inn i systemet. Det har ikke vært mulig for revisor å sjekke om opplysningene stemmer. Av systemet ser det ut til eventuelle fradrag inkluderer skatt og andre fradrag (f.eks. for barn, uskiftet bo osv).

---

⁶ Skatteetaten har i dag en avtale med eksternt IT-tjeneste og -programvareselskap (EVERY AS) om formidling av folkeregisterdata til virksomheter godkjent av Skattedirektoratet som mottakere.

4.3 Vurdering

Årets inntekter regnes på grunnlag av pensjon, andre løpende trygdeytelser, arbeidsinntekt, næringsinntekt, leieinntekt, renter og annen avkastning av formue, etter fradrag av skatt og gjeldsrenter.

Etter det revisor kan se er systemet kommunen bruker for å regne egenandel utformet slik at det legger alle de overnevnte faktorene til grunn. Revisjonskriteriet er derfor oppfylt.

Fradrag skal skje etter at inntekten er fratrukket skatt og gjeldsrenter

Revisor vurderer dette kriteriet som oppfylt.

4.4 Delkonklusjon

Kommunens beregning av egenandel gjøres i henhold til gjeldende regelverk.

5 BEREGNING AV ETTEROPPGJØR

Vederlagsberegningen baseres på nettoinntekt. Siden kommunen krever løpende vederlag må man stipulere årets inntekt til det man tror vil være riktig vederlag på bakgrunn av beboers økonomi. Først ved årets utløp (eller enda senere) vet man hva beboers reelle inntekt var. Det må derfor gjøres en kontrollberegning når beboers likning er klar. Om kontrollberegningen viser at vederlagene har vært for høye eller lave blir det et etteroppgjør for at rett sum skal bli betalt.

Ved beboerens død er det særlig viktig med etteroppgjør fordi de forutsetningene som lå til grunn for vederlagsberegningen ofte er vesentlig endret.⁷ Etteroppgjør etter at institusjonsoppholdet opphører kalles sluttoppgjør. Siden plikten til å yte egenandel gjelder t.o.m. den dagen institusjonsoppholdet opphører, skal etteroppgjøret gjøres t.o.m. denne dagen. Det betyr at kommunen ikke kan ta seg betalt for institusjonsopphold f.eks. ut uka eller måneden etter institusjonsoppholdets slutt.

5.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet (se vedlegg 2 for nærmere gjennomgang):

- Det skal skje et etteroppgjør når skatteoppgjøret for foregående år viser at det ikke er beregnet riktig egenandel
- Plikten til å yte egenandel gjelder til og med den dag institusjonsoppholdet opphører.
- Kommunen bør ha kontrollaktiviteter i utregningen av brukerbetaling

5.2 Data

I prosedyren kommunen har utarbeidet for vederlagsberegning og etteroppgjør går det fram at alle vederlagsberegninger skal kontrolleres når skatteoppgjør foreligger.

Det er kun institusjonsleder som regner ut etter- og sluttoppgjør. Dette kan ikke gjøres i det automatiske systemet som regner ut egenandel, men må fylles inn i kommunens egen mal. Kommunen har opplyst revisor om at dette skyldes at kommunens økonomisystem og fagsystemet «Visma Profil» ikke er kompatible. Institusjonsleder må derfor gjøre utregningene selv, etter å ha fylt ut kommunens egen mal. Etter det revisor erfarer er det ingen kontrollaktiviteter i forbindelse med utregningen av etter- og sluttoppgjør.

Rent praktisk innhenter saksbehandler opplysninger om skatteoppgjøret for den enkelte bruker i Evry og opplysninger på hva den enkelte bruker har innbetalt i løpet av året. Videre korrigerer

---

⁷ Edvardsen, Åsmund og Helland, Leif Kåre (2014) Betaling for beboere i institusjon s. 130

saksbehandler maler for etter- og sluttoppgjør med korrekt gjennomsnittlig grunnbeløp og fribeløp. Deretter korrigeres vedtaksmaler og forhåndsvarsel.

I de tilfeller hvor bruker har egenbetaling til gode er prosedyren at vedtak sendes til bruker med mulighet for innspill. Eget fakturagrunnlag sendes til økonomiavdelingen etter 4 uker.

Når skatteoppgjøret viser at bruker har betalt for lite sendes vedtak om krav om etterbetaling til bruker med mulighet for innspill og samtidig varsel om at nytt vederlag vil bli beregnet. Eget fakturagrunnlag sendes til økonomiavdelingen etter 4 uker. Ved behov avtaler Koordinerende enhet en betalingsplan med bruker. Det sendes deretter vedtak om ny vederlagsbetaling til bruker.

Når bruker dør er rutinen at etter- og sluttoppgjør beregnes når skatteoppgjør for det aktuelle år foreligger. Vedtak om til gode eller etterkrav på egenbetaling sendes nærmeste pårørende eller den som er ansvarlig for boet. Eget fakturagrunnlag sendes økonomiavdelingen etter 4 uker.

Etteroppgjør i forbindelse med beboers død var aktuelt å kontrollere i 11 av 15 saker. En beboer var fremdeles i live. De resterende tre saker var problemstillingen ikke aktuell. I den ene saken varte oppholdet under fire uker og i de to andre sakene ble institusjonsoppholdet avsluttet i 2018 og sluttoppgjør er dermed først aktuelt å utføre i 2019.

I intervju med kommunen ble det klart for revisor at kommunen er klar over at egenandelen ikke skal betales etter institusjonsoppholdets slutt. Kommunen har tidligere hatt et tilfelle hvor man har krevet inn egenandel ut måneden beboer hadde dødd. Kommunen er kjent med at dette er feil, og det har gjort opp med pårørende i ettertid. I alle kontrollerte saker var plikten til å yte egenandel til og med den dag institusjonsoppholdet opphører, overholdt. Ingen hadde betalt ut over denne datoen.

5.3 Vurdering

Det skal skje et etteroppgjør når skatteoppgjøret for foregående år viser at det ikke er beregnet riktig egenandel

Bindal kommune har prosedyrer som trinnvis oppgir hva saksbehandler skal utføre ved en slutt- og etterberegning. Revisjonens gjennomgang viser at kommunen har rutine for å gjennomføre slutt- og etteroppgjør. I alle sakene vi har tatt stikkprøvekontroll på er det enten utført etteroppgjør eller det er ikke aktuelt å utføre dette. Revisjonskriteriet er derfor oppfylt.

Plikten til å yte egenandel gjelder til og med den dag institusjonsoppholdet opphører.

Gjennomgangen viser at kommunen har rutine for å avslutte egenandelbetaling samme dag institusjonsoppholdet opphører. Det kommer frem av intervjuene vi har gjennomført at enheten er oppmerksom på dette.

Kommunen bør ha kontrollaktiviteter i utregningen av brukerbetaling

Utrekningen av etter- og sluttoppgjør gjøres kun av institusjonsleder i en mal som ikke gjør utregningene automatisk for henne. Siden ingen dobbeltsjekker hva som blir gjort er det stor sjanse for at menneskelige feil skjer. Det er etter det revisor erfarer ikke etablert kontrollaktiviteter i forbindelse med utregningene, noe som ville vært en styrking av internkontrollen. Revisjonskriteriet er derfor ikke oppfylt.

5.4 Delkonklusjon

Bindal kommune har rutine for å utføre beregning av etteroppgjør og avslutte egenandelsplikten den dag institusjonsoppholdet opphører. Bindal kommune har etter det Revisjon Midt-Norge SA erfarer ikke etablert kontrollaktiviteter i forbindelse med utregningene.

6 HØRING

I foreløpig rapport:

En foreløpig rapport ble sendt på høring til rådmann i Bindal kommune 18.01.2019. Høringssvaret fra rådmannen v/ Helse og Omsorgssjef Arne Bangstad er datert 29.01.2019. Høringssvaret er vedlagt i vedlegg 3. Rådmannen hadde ikke merknader til rapporten utover en presisering i teksten. Høringssvaret har ikke ført til noen andre endringer i teksten enn denne.

7 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

7.1 Konklusjon

Denne forvaltningsrevisjonen har undersøkt problemstillingen «I hvor stor grad er saksbehandlingen Bindal kommune praktiserer i samsvar med gjeldende regelverk for beregning av brukerbetaling i institusjon?». Revisor har fokusert på saksbehandling i forbindelse med enkeltvedtak, oppholdsutgifter, egenandel og etteroppgjør.

Bindal kommunes saksbehandling i forbindelse med enkeltvedtak er så langt revisor kan se i stor grad etter gjeldende regelverk.

Revisor har ikke fått fremlagt en utregning av kurdøgnprisen i Bindal kommune. Den prisen kommunen oppgir i kommunestyrets vedtak om egenbetaling i institusjon, og som kommunen oppgir til SSBs KOSTRA-statistikk er sannsynligvis riktig, men revisor savner en utregning av denne.

Etter det revisor kan se er systemet kommunen bruker for å regne ut egenandel, utformet slik at det legger til grunn alle faktorer som skal inkluderes, og fradrag skjer etter at inntekter er fratrukket skatt og gjeldsrenter.

Når det gjelder etter- og sluttoppgjør gjøres ikke utregningene i et system (Visma) slik som med utregning av egenandel. Dette gjør at det er større sjanse for menneskelig feil. Revisor har ikke oppfattet at det er noen kontrollaktiviteter som sikrer internkontroll på dette området. Revisor har ikke kontrollert utregningene, men har kontrollert at det er gjort utregninger om etter- og sluttoppgjør. Det fant vi i alle de aktuelle sakene. I alle aktuelle saker var det gjort utregninger t.o.m. institusjonsoppholdets slutt.

7.2 Anbefalinger:

Revisjon Midt-Norge SA anbefaler at Bindal kommune:

- Dokumenterer utregning av kurdøgnprisen.
- Tar i bruk internkontroll i dette saksområdet.

KILDER

- COSO. Internkontroll et integrert rammeverk (2013)
- Edvardsen, Åsmund & Helland, Leif Kåre: Betaling for beboere i institusjon (2014)
- For 2016-10-28-1250 Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten
- Lov 2011-06-24 nr. 30: Lov om kommunale helse og omsorgstjenester mm (helse- og omsorgstjenesteloven)
- For 2011-12-16 nr. 1349: Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester
- Lov 1967-02-10: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- Lov 1992-09-25 nr. 107: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- SSBs KOSTRA-tall om Bindal kommune:
<https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/bindal/helse-og-omsorgstjenester>

VEDLEGG 1 – METODE

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til Norges Kommunerevisorforbund sin standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Prosjektet er gjennomført i perioden mai 2018 – januar 2019. Rapporten bygger på informasjon innhentet gjennom dokumentanalyse, saksgjennomgang og intervju.

Intervju

Følgende har blitt intervjuet:

- Rådmann, Bindal kommune
- Helse- og velferdssjef, Bindal kommune
- Institusjonsleder, Bindal kommune

De tre overnevnte personer ble intervjuet sammen. Revisor hadde også en samtale med institusjonsleder alene som følge av hennes rolle som saksbehandler i KE av saker vedrørende brukerbetaling. Selve intervjuene ble gjennomført på bakgrunn av en på forhånd utarbeidet intervjuguide. Intervjuobjektene var ikke gjort kjent med intervjuguiden på forhånd.

Referat fra intervjuene er verifisert av informantene i etterkant for å rette opp eventuelle misforståelser.

Dokumentgjennomgang

Revisor har fått tilgang til og gått gjennom alle de dokumenter vi har bedt om. Blant annet rutiner for utregninger, vedtaksmaler, eksempler på utregninger og politiske vedtak.

Utvalg

Revisor har gjennom et tilfeldig utvalg sett på 15 brukerbetalingssaker for langtidsopphold i perioden 2016, 2017 og første halvår 2018. Sakene ble gjort tilgjengelig for revisjonen gjennom kommunens saksbehandlingssystem Profil. I tillegg fikk revisjonen tilgang til papirarkivet for de samme sakene. Saker som kun angikk sluttoppgjør i 2016 ble ikke med i populasjonen og er følgelig ikke en del av utvalget.

Revisjonen har ikke gjennomført kontroll av om inntektsopplysninger fra bruker er korrekt eller om de ulike beregningene av egenandelen er utregnet korrekt. Revisjonens formål har vært se om kommunen har rutiner og praksis i vederlagssaker som sikrer at saksbehandlingen er i tråd med regelverk om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester og annet relevant regelverk.

Samlet vurdering av datagrunnlag og metode

Vi mener det har vært tilstrekkelig å foreta intervju, i kombinasjon dokument- og stikkprøvegjennomgang. Revisor har fått innsyn i alle dokumenter og datasystemer vi har bedt om for å utføre denne revisjonen. Vår samlede vurdering er at metodebruk og datagrunnlag i dette prosjektet gir et tilstrekkelig grunnlag til å svare på problemstillingene.

VEDLEGG 2 – UTLEDNING AV REVISJONSKRITERIER

Ifølge forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner (§7) skal det etableres revisjonskriterier for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til. Disse kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Slike autoritative kilder kan være lov, forskrift, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak (mål og føringer), administrative retningslinjer, samt statlige føringer og praksis. I denne forvaltningsrevisjonen har vi benyttet oss av følgende kilder til revisjonskriterier:

- Lov 2011-06-24 nr. 30: Lov om kommunale helse og omsorgstjenester mm (helse- og omsorgstjenesteloven)
- For 2011-12-16 nr. 1349: Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester
- Lov 1967-02-10: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- Lov 1992-09-25 nr. 107: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- For 2016-10-28-1250 Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten
- COSO. Internkontroll et integrert rammeverk (2013)

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven §3-1 at en kommune skal kunne tilby plass i institusjon: "Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester." Det presiseres videre at det innebærer at kommunen skal tilby plass i institusjon, herunder sykehjem.

Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester

I forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 1 er kommunens rett til å kreve egenandel for opphold i institusjon hjemlet, gitt at «kommunen helt eller delvis dekker utgiftene til opphold i slik institusjon, eller har stillet garanti for oppholdet».

Forskriftens § 1 definerer også hva som menes med korttids- og langtidsopphold:

a) korttidsopphold: Tidsavgrenset opphold i institusjon gitt som døgnopphold, dagopphold eller nattopphold.

b) langtidsopphold: Opphold i institusjon på ubestemt tid eller tidsavgrenset opphold når vedkommende har vært på institusjon i minst 60 døgn pr. kalenderår."

§ 2 i forskrift om egenandel omhandler kommunens plikt til å informere om betalingsplikten ved institusjonsopphold:

"Det skal underrettes skriftlig om at det kan treffes vedtak om betaling i samsvar med denne forskriften. Slik underretning skal gis før eller senest samtidig med at avtale om flytting til institusjon mv. blir inngått. Underretningen skal gis til beboeren. I de tilfeller hvor beboeren ønsker det eller hvor vedkommende er ute av stand til å motta underretning, skal slik underretning også gis til verge eller nærmeste pårørende."

"Når vedtak om betaling er truffet skal kommunen straks gi underretning om dette til beboeren. Det skal videre gis opplysning om klageadgangen."

"Dersom beboerens økonomiske situasjon endrer seg vesentlig, eller tidligere vedtak viser seg å bygge på uriktige opplysninger, skal saken tas opp til ny vurdering. Viser skatteoppgjøret for foregående år at det ikke er beregnet riktig egenandel, skal det skje et etteroppgjør.»

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Et vedtak om betaling for institusjonsopphold er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2:

"I denne lov menes med:

a) vedtak, en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter);

b) enkeltvedtak, et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer; "

Forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak i kapittel IV-VI vil gjelde for vedtak om institusjonsopphold og egenandel for opphold i institusjon. I følge dette regelverket skal et enkeltvedtak være skriftlig og grunngitt:

Forvaltningsloven § 23 (formene for enkeltvedtak):

"Et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet."

Forvaltningsloven § 24:

"Enkeltvedtak skal grunngis. Forvaltningsorganet skal gi begrunnelsen samtidig med at vedtaket treffes."

Forvaltningsloven krever at en sak skal være så godt opplyst som mulig. I tillegg skal det framgå hvilke regler og faktiske forhold vedtaket bygger på, jf. §§ 17 og 25:

Forvaltningsloven § 17:

"Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes."

Forvaltningsloven § 25 (begrunnelsens innhold):

"I begrunnelsen skal vises til de regler vedtaket bygger på, med mindre parten kjenner reglene. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling vedtaket bygger på.

I begrunnelsen skal dessuten nevnes de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er gjort kjent for parten, er en henvisning til den tidligere framstilling tilstrekkelig. I tilfelle skal det i underretningen til parten vedlegges kopi av framstillingen."

På denne bakgrunn er det utledet følgende revisjonskriterier:

Enkeltvedtakets form og innhold:

- *Enkeltvedtak skal være skriftlige*
- *Enkeltvedtak bør være begrunnet og så godt opplyst som mulig.*
- *Enkeltvedtak skal vise til det regelverket det bygger på.*

Vedtak om betaling

- Når vedtak om betaling er truffet skal kommunen straks gi underretning om dette til beboeren.
- I vedtak om betaling skal det orienteres om lovhjemmel og klageadgang.

Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester

I forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 7 framgår det hvilke tjenester som omfattes av egenandelen:

"Egenandelen skal omfatte kost, losji, medisiner mv. samt helse- og omsorgstjenester som kommunen organiserer etter helse- og omsorgstjenesteloven."

Av forskriftens § 3 defineres egenandelens størrelse ved langtidsopphold:

"Egenandelen må ikke overstige de reelle oppholdsutgifter. Kapitalutgiftene skal ikke tas med i beregningen av oppholdsutgiftene."

På denne bakgrunn er det utledet følgende revisjonskriterier:

- Egenandelen skal omfatte kost, losji, medisiner mv. samt helse- og omsorgstjenester som kommunen organiserer etter helse- og omsorgstjenesteloven.
- Egenandelen må ikke overstige de reelle oppholdsutgifter.
- Kapitalutgiftene skal ikke tas med i beregningen av oppholdsutgiftene.

Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester

Egenandelens størrelse ved langtidsopphold bestemmes i henhold til forskriftens § 3 ut fra beboerens inntekter:

"Som inntekt regnes årets inntekter på grunnlag av pensjon, andre løpende trygdeytelser, arbeidsinntekt, næringsinntekt, leieinntekt, renter og annen avkastning av formue, etter fradrag av skatt og gjeldsrenter. Avkastning av erstatning for fremtidige utgifter regnes ikke som inntekt."

Etter § 5, 6 ledd skal fradrag skje etter at inntekten er fratrukket skatt og gjeldsrenter. I tillegg kommer eventuelt forsørgerfradrag og skjønnsmessige fradrag:

§ 5, 1.-3. ledd:

"Dersom den som oppholder seg i institusjon mv. har hjemmeboende ektefelle eller mindreårig barn, eller helt eller delvis forsørger barn over 18 år, skal det gjøres fradrag i beregningsgrunnlaget.

Fradraget skal minst tilsvare de brutto pensjonsytelser ektefelle/barn ville fått fra folketrygden dersom institusjonsbeboeren var død. Dersom ektefelle/barn mottar egen arbeidsinntekt eller pensjon fra folketrygden, skal de beregnede brutto pensjonsytelser i forrige punktum reduseres krone for krone mot ektefelle/barns arbeidsinntekter og pensjon fra folketrygden.

I tillegg gjøres det fradrag med et beløp som tilsvarer 50 prosent av beboerens brutto offentlige pensjoner etter samordning og 50 prosent av beboerens brutto private pensjonsytelser."

§5, 4. ledd:

"Fradrag kan også fastsettes på grunnlag av hva som er rimelig ut fra vedkommendes inntekt og forholdene for øvrig."

§5, 5. ledd: Dersom det i særlov er gitt bestemmelser om minsteytelse under opphold på institusjon mv. skal disse legges til grunn.

§6 Tidsrom for beregning av egenandel

"For langtidsopphold kan krav om egenandel først gjøres gjeldende etter en måned regnet fra innflyttingsdato. Ved flytting direkte fra annen institusjon eller privat forpleining skal tiden for opphold i denne institusjon mv. medregnes.

Kommunen har adgang til å ta betaling for korttidsopphold og dag- eller nattopphold fra første dag.

Har beboeren hatt flere korttidsopphold kan kommunen kreve egenandel etter § 3 når vedkommende har vært på institusjon i minst 60 døgn pr. kalenderår.

Plikten til å yte egenandel gjelder til og med den dag institusjonsoppholdet opphører."

§3, 6. ledd:

"Dersom beboerens økonomiske situasjon endrer seg vesentlig, eller tidligere vedtak viser seg å bygge på uriktige opplysninger, skal saken tas opp til ny vurdering. Viser skatteoppgjøret for foregående år at det ikke er beregnet riktig egenandel, skal det skje et etteroppgjør."

På denne bakgrunn er det utledet følgende revisjonskriterier:

Fastsetting av inntekter:

- Årets inntekter regnes på grunnlag av pensjon, andre løpende trygdeytelser, arbeidsinntekt, næringsinntekt, leieinntekt, renter og annen avkastning av formue, etter fradrag av skatt og gjeldsrenter.

Fastsetting av fradrag:

- Fradrag skal skje etter at inntekten er fratrukket skatt og gjeldsrenter.

Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester

I forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester er det bestemmelser om at ved feil beregning av egenandel skal det skje et etteroppgjør:

§ 3, 6. ledd, 2. pktm:

"Viser skatteoppgjøret for foregående år at det ikke er beregnet riktig egenandel, skal det skje et etteroppgjør."

Forskriftens § 6 angir tidsrommet for betaling av egenandel. Krav om egenandel skal først gjøres gjeldende etter en måned regnet fra innflyttingsdato og i siste ledd angis hvordan sluttdato skal forstås:

"Plikten til å yte egenandel gjelder til og med den dag institusjonsoppholdet opphører."

På denne bakgrunn er det utledet følgende revisjonskriterier:

- Det skal skje et etteroppgjør når skatteoppgjøret for foregående år viser at det ikke er beregnet riktig egenandel
- Plikten til å yte egenandel gjelder til og med den dag institusjonsoppholdet opphører.

Coso-rammeverket /rammeverk for internkontroll.

Det fremgår av kommunelovens § 23.2 at rådmannen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll. Kommunelovens § 23.2 gir imidlertid ingen operasjonalisering av betryggende kontroll. Det er opp til kommunen selv å utvikle et system som sikrer at kommunelovens krav om "betryggende kontroll" blir imøtekommet. En vanlig modell for internkontroll er COSO-rammeverket.

Arbeid med internkontroll skiller seg ikke fra annen ledelse. Dette innebærer at ansvarsdeling for internkontroll bør følge kommunens oppbygging og tilpasses den helhetlige virksomhetsstyringen.

I COSO-rammeverket pekes det på 5 innbyrdes sammenhengende komponenter:

1. Et godt kontrollmiljø
2. Risikovurderinger, med jevnlig utførte risikoanalyser og rapportering
3. Etablering og gjennomføring av aktuelle kontrolltiltak.
4. God kommunikasjon og informasjon
5. Aktiv overvåkning fra ledelsens side.

Komponentene er gjensidig avhengige av hverandre, og likeverdige deler av et internkontrollsystem. De fem komponentene er sammenfattet i en figur, som antyder forholdet mellom dem:

Illustrasjon av COSO-modellen:

Når det gjelder egenbetaling i institusjonstjenesten trengs både kontrollmiljø, risikovurdering, kontrollaktiviteter og ledelsens oppfølging. Revisor vil imidlertid trekke frem kontrollaktiviteter:

Kontrollaktivitetene er de tiltakene som blir iverksatt for å sikre etterlevelse av regelverk, retningslinjer og krav til tjenesteutførelse, og for håndtere risiko avdekket i risikovurderingen. Formålet med kontrollaktivitetene er å bidra til at rutiner og system skal fungere slik som bestemt. Aktivitetene skal skje på alle nivå i organisasjonen, og kan bestå i blant annet godkjenninger, anvisninger, verifikasjoner, avstemminger, gjennomgåelse av driften, sikring av ressurser og ansvarsfordeling. Vår oppfatning er at det innenfor alle operasjonelle aktiviteter der eventuelle svakheter i internkontrollen vil ha høy konsekvens, så må det være etablert et kontrollsystem. Dette gjelder etter vårt syn spesielt utregning og innkreving av brukerbetaling.

På bakgrunn av det overstående er følgende revisjonskriterier utledet:

Kommunen bør ha kontrollaktiviteter i utregningen av brukerbetaling.

VEDLEGG 3 – HØRINGSSVAR

Vår ref:
2018/224-5

Arkivkode
217

Saksbehandler
Arne Bangstad

Dato
29.01.2019

Brukerbetaling i institusjon på høring

Jeg viser til høringsutkast mottatt i brev av 17. januar 2019. Undertegnede har fått tildelt fullmakt av rådmann Knut Toresen til å gi uttrykk for administrasjonens syn på de forhold som framgår av rapporten, jfr forskrift om revisjon § 8.

Etter vår mening gir høringsutkastet et korrekt bilde av administrasjonen praksis av de ulike elementene angående brukerbetaling i institusjon. Vi vil likevel tillate oss å påpeke at utkastet ikke nevner at egenbetalingsmodulen i fagsystemet «Visma Profil» og kommunens økonomisystem ikke er kompatible. Konsekvensen er at alle opplysningene i etter- og sluttoppgjør må manuelt registreres i stedet for at opplysningene blir direkte direkte fra økonomisystemet til egenbetalingsmodulen i Visma Profil.

Etter- og sluttoppgjørene kunne da blitt gjort i fagsystemet Visma Profil i stedet for på egne skjema med manuell registrering av alle opplysninger.

Dette øker risikoen for menneskelige feil. Samtidig utgjør en slik kompatibilitet et betydelig potensial for å redusere risikoen for menneskelige feil. Administrasjonen vil derfor aktivt arbeide for å skaffe en slik kompatibilitet fra leverandørene av de to relevante fagsystemene.

Med hilsen

Arne Bangstad
helse og velferdssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Revisjon

Postadresse: Postboks 2565, 7735 STEINKJER

Hovedkontor: Fylkets Hus, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidtnorge.no